

KEITH HITCHINS
ROMANII 1774 – 1866
(CAPITOLUL VI – 1848)

Pentru intelectualii romani, 1848 a insemnat trimiful ideii de natiune.

In Moldova si Tara Romaneasca ei au cautat sa scape de protectoratul rusesc, iar in Transilvania, Banat si Bucovina, ei actionau pentru unirea romanilor de pe ambele versante ale Carpatilor; dar pragmatismul Rusiei si Austriei le tulburau ipotezele.

MOLDOVA SI TARA ROMANEASCA

Revolutia de la 1848 din Tarile Romane a fost organizata de pasoptisti si intelectualii liberali.

Pasoptistii erau un grup omogen, apartinand clasei boieresti.

Generatia de la 1848 se distingea de inaintasii ei prin cunoasterea directa a Europei Occidentale. Majoritatea fusesera in Franta pentru a-si termina studiile. Tarile Apusene erau un model pentru pasoptisti, indreptandu-si privirea spre solutiile liberale, deoarece contrastele dintre Principate si Apus erau tot mai izbitoare.

In raport cu confratii lor moldoveni, cei din Tara Romaneasca erau mai agresivi si mai putin dispusi la compromis in cererile lor de reforma.

Pasoptistii au fost confruntati cu suspiciuni din partea domnitorilor pamantului si au fost nevoiti sa-si urmareasca scopurile politice in secret sau sub acoperirea societatilor literare.

Cea mai importanta dintre noile societati a fost Fratia, infiintata la Bucuresti, in 1843, de Nicolae Balcescu, Ion Ghica si Christian Tell. Scopul acestei societati era acela de a realiza o schimbare a sistemului.

Doi ani mai tarziu, membrii Fratiei au infiintat Asociatia pentru Inaintarea Literaturii Romanesti. Aceasta a avut ca obiective unirea politica a tuturor romanilor, dar fara a atrage atentia autoritatilor.

S-au infiintat si societati romanesti la Paris, dintre care cea mai importanta a fost Societatea Studentilor Romani, fondata in 1845 si avand membri de seama precum fratii Dumitru si Ion C. Bratianu, C.A. Rosetti, Alexandru C. Golescu, Mihail Kogalniceanu si Nicolae Balcescu, acesta devenind si conducatorul acestei societati in 1846. Balcescu a cerut operarea unor schimbari in structurile sociale si economice, nu doar inlocuirea domnitorilor. Au facut si propaganda, sub lozinca "Patria, Fratia, Libertatea".

Pe plan extern, societatea a incercat sa convinga guvernul turc de a sprijini reforma sociala si politica in Principate, ca arma impotriva Rusiei, pe care o considerau principalul obstacol in calea independentei si a unirii.

In ambele Principate, nemulțumirea era raspandita nu numai printe boieri, dar si printe clasa mijlocie si taranime. Acestia doreau sa li se reduca obligatiile fata de mosieri si birurile mari catre stat.

Intre anii 1846 – 1848 opozitia fata de regimurile lui Sturdza – in Moldova, si Bibescu – in Tara Romaneasca s-a intensificat, avand loc proteste din partea claselor sociale.

Revolutiile din alte state europene i-a starnit pe moldoveni si munteni sa porneasca la actiune. Ei au alcatuit o lista a reformelor ce trebuiau introduse in ambele Principate.

La Iasi, membri ai tuturor claselor s-au intalnit la 8 aprilie la Hotel Petersburg pentru a decide cursul actiunii.

Un comitet, prezidat de Vasile Alecsandri, a redactat Petitia-proclamatie. Obiectivul general era acela de a instala un regim politic liberal si de a stimula dezvoltarea economica. Au cerut crearea unei banci nationale si imbunatatirea relatiilor dintre tarani cu mosierii si statul.

Sturdza a primit Petitia-proclamatie si a fost de accord cu 33 din cele 35 de puncte, dar conducatorii protestului au cerut acceptarea intregii petitii. Sturdza a luat masuri pentru zdrobirea opozitiei. Cateva persoane au fost ucise, altele arestate, iar altele, printre care Alecsandri si Alexandru Ioan Cuza au fugit in Transilvania sau Bucovina.

Liberalii moldoveni s-au regrupat la Cernauti, unde Mihail Kogalniceanu a redactat "Dorintele Partidei Nationale" si un proiect de constitutie.

Cei care si-au asumat conducerea organizarii actiunii directe erau intelectualii liberali. In martie, printre altii, C.A. Rosetti si Ion Ghica au format un comitet revolutionar la Bucuresti. S-au alaturat apoi Balcescu, Alexandru G. Golescu si Christian Tell (acesta era maior in armata Tarii Romanesti) si au decis impreuna inceperea revolutiei. Cazusera de acord ca o revolta simultana sa aiba loc in Bucuresti si Oltenia, aici fiind punctul de plecare al miscarii lui Tudor Vladimirescu.

Intre timp, guvernul rus si cel otoman i-au anuntat pe conducatorii Principatelor in legatura cu intentiile liberalilor, dar acestia nu au luat nicio masura.

Centrul activitatii liberalilor a fost localitatea Islaz, unde Tell adunase o mica armata. Aici, pe 21 iunie, Ion Heliade Radulescu a citit "Proclamatia de la Islaz", prezentand programul revolutiei. Proclamatia prezenta "vointa natiunii romane" de a-si pastra suveranitatea interna si independenta.

Pasoptistii nu au exprimat ostilitate fata de sultan, exprimandu-si-o in schimb fata de Rusia, care, prindeau ei, le incalcasa autonomia.

Dupa citirea declaratiei, s-a proclamat un guvern provizoriu, condus de Heliade Radulescu, Stefan Golescu si Christian Tell.

Revolutia de la Bucuresti a inceput pe 23 iunie, cu toate incercarile lui Bibescu de a aresta membrii Comitetului revolutionar. Delegatia condusa de Ion Bratianu si Nicolae Golescu a prezentat cererile domnitorului, iar acesta a acceptat pe loc formarea noului guvern si sa semneze Proclamatia. Pierzand sprijinul Rusiei, Bibescu a abdicat.

Revolutionarii si-au facut o armata nationala, numindu-l comandant pe Gheorghe Magheru si au inlocuit guvernul provizoriu cu o locotenenta domneasca, cu acordul lui Suleiman Pasa.

La 7 iulie, trupele rusesti au intrat in Moldova, cu scopul de a preintampina instalarea unui guvern revolutionar la Iasi, ca cel din Tara Romaneasca. Rusia a propus sa actioneze impotriva revolutionarilor din Tara Romaneasca prin intermediul guvernului otoman, dar si revolutionarii doreau ajutorul turcilor.

Sultanul a acceptat sa colaboreze cu autoritatile rusesti pentru a restabili vechiul regim in Tara Romaneasca si l-a numit pe Fuad Pasa in locul lui Suleiman drept comisar.

Pe 25 septembrie, Fuad Pasa a intrat cu armata in Bucuresti, unde au intampinat rezistenta brigazii de pompieri si a batalionului de infanterie, dar otomanii au invins datorita superioritatii numerice.

Pe 27 septembrie, armata ruseasca a invadat Tara Romaneasca si au reinstalat controlul asupra acesteia.

MONARHIA HABSBURGICA

Cea mai importanta miscare a izbucnit in Transilvania, unde populatia romaneasca era numeroasa. Maghiarii si romanii se intreceau pentru a obtine dominatia.

Atunci cand Ungaria si-a castigat autonomia fata de Austria, guvernul a decis intentia de a restaura granitele Ungariei prin incorporarea Transilvaniei si a altor teritorii.

Simion Barnutiu a fost primul care a respins unirea cu Ungaria.

Pe data de 15-17 mai a avut loc Congresul National de la Blaj, unde s-a aprobat un program in 16 puncte, in care cererile lor se justificau pe principiul "drepturile naturale ale omului". Au proclamat independenta natiunii romane si egalitatea cu celelalte nationalitati din Transilvania, au declarat intentia unui nou sistem politic; au mai cerut abolirea iobagiei, invatamantul in limba nationala si religia ortodoxa sa nu fie unita cu alte religii.

Congresul a ales un comitet permanent, avandu-l ca presedinte pe Andrei Saguna.

Guvernul Transilvaniei a refuzat sa recunoasca existenta unei natiuni romane separate, suspectand ca s-ar putea uni cu Moldova si Tara Romaneasca.

Majoritatea maghiara dorea unirea Transilvaniei cu Ungaria, asa ca la 30 mai a aprobat-o si a decis ca revendicarile romanilor sa fie satisfacute partial.

Se recunostea nationalitatea romana si autonomia Bisericii Ortodoxe si Unite, dar proiectul nu a fost supus Dietei ungare pana in mai 1849. Desi romanii au cerut sprijinul austriecilor, acestia nu au putut sa-i ajute, deoarece fusesera infranti de unguri, dar si rusii au refuzat sa le acorde ajutor romanilor.

Romanii din Banat si Bucovina aveau aceleasi probleme si dorinte ca cei din Transilvania, mai ales ca erau in superioritate numerica fata de sarbi si totusi erau subprezentati.

In Banat, pe 27 iunie, Eftimie Murgu a organizat Congresul de la Lugoj, prin care afirma dorinta de a decide asupra propriului destin si de a demonstra public ca Banatul nu era pamant sarbesc.

In Bucovina, de asemenea, a avut loc o actiune condusa de fratii Hurmuzaki, prin care se cerea recunoasterea Bucovinei ca provincie autonoma, cu propriul parlament si alte cerinte asemanatoare cu cele din Transilvania.

Nici in Banat, nici in Bucovina, aspiratiile romanilor nu au fost implinite.

Romanii din cele trei regiuni au decis sa colaboreze in ideea intemeierii unui singur ducat romanesc in Monarhia Habsburgica.

La Olmutz, romanii din Transilvania, Banat si Bucovina au format o singura delegatie si au redactat un nou program national, al carui obiectiv era autonomia si unitatea politica romaneasca si l-au prezentat imparatului austriac Franz Joseph, la 25 februarie 1849, dar a fost respins.

In Transilvania, la inceputul lui martie, armata ungara a ocupat orasele Sibiu si Brasov, iar centrul de rezistenta, in frunte cu Avram Iancu, s-a mutat in Muntii Apuseni.

În vara anului 1849, Nicolae Balcescu a purtat discutii cu Lajos Kossuth, noul guvernator al Ungariei după detronarea Habsburgilor pentru a-l convinge să se unească cu românii de pe ambele versante ale Carpaților.

Fortele superioare austriece și rusești i-au învins pe maghiari și toate speranțele romanilor de creare a unui ducat autonom s-au năruit. Autoritățile austriece au navalit în Transilvania, Banat și Bucovina și au restabilit statutul lor de provincii imperiale.

CONSECINTELE PENTRU TRANSILVANIA

Intellectualii din Transilvania și-au reluat activitatea politică în 1860.

Ministrul de stat Anton Von Schmerling era gata să acorde naționalităților loiale o oarecare autonomie. Un timp, el și românii au descoperit avantaje reciproce prin colaborarea împotriva maghiarilor, astfel românii au obținut în scurt timp egalitatea națională.

Când a realizat că un compromis cu ungurii ar rezolva impasul constituțional, Curtea de la Viena a abandonat sprijinul romanilor.

La Conferința Națională de la Sibiu, la 13-16 ianuarie 1861, a avut loc o confruntare între Saguna și intelectuali. Saguna era rezervat în privința unui curs prea independent față de Viena, de teamă că românii ar putea să nu mai obțină libertatea. În schimb intelectuali, în frunte cu George Baritiu și Ioan Rățiu erau mai radicali și criticau inactivitatea lui Saguna.

Românii erau pe punctul de a-și împlini aspirațiile naționale în Dieta Transilvaniei, convocată la Sibiu, în 1863.

Pentru a preveni un boicot din partea maghiarilor, care doreau unirea Transilvaniei cu Ungaria, Curtea a acordat majoritatea romanilor și sașilor. Dieta a aprobat legi ce ridicau națiunea română și cele două Biserici ale sale la statutul celorlalte naționalități din Transilvania și recunoșteau limba română ca limba oficială alături de maghiară și germană. Aprobarea acestor legi, înainte de a intra în vigoare, trebuiau supuse din nou Dietei și aprobării finale a împăratului.

Dieta s-a reintrunit în mai 1864, dar erau semne potrivit cărora Curtea dorea să abandoneze Transilvania în favoarea unei înțelegeri cu ungurii. Astfel legile supuse aprobării de la Dieta din 1863 au rămas neaprobate.

Cu toate acestea, prin eforturile lui Andrei Saguna, s-a înființat în 1864 o Mitropolie Ortodoxă a Transilvaniei, care, împreună cu Mitropolia Greco-Catolică a făcut să funcționeze școli în care românii să învețe în limba maternă.

Dieta din Transilvania s-a intrunit la Cluj, în noiembrie 1865, de data aceasta cu o majoritate maghiară și a votat unirea Transilvaniei cu Ungaria, acceptată de împăratul Franz Joseph, care a fost încoronat și rege al Ungariei.

Prin consolidarea unei Ungării unitare, toate încercările de a se ajunge la un compromis între maghiari și români au eșuat.